

**6-SINF O‘QUVCHILARIDA TABIATSHUNOSLIK FANLARI BO‘YICHA
KREATIV LABORATORIYA MASHG‘ULOTLARINI TASHKIL ETISH.**

Davronova Yulduz Xolmirzo qizi

Navoiy Davlat Universiteti

70510101 – Biologiya magistratura ta’lim yo’nalishi

1-bosqich magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada 6-sinf o‘quvchilariga tabiatshunoslik fanlarini o‘qitishda kreativ laboratoriya mashg‘ulotlarini tashkil etishning pedagogik ahamiyati yoritilgan. Tadqiqotda laboratoriya mashg‘ulotlarining mazmuni, shakllari va ularni kreativ yondashuv asosida tashkil etish usullari tahlil qilinadi. Kreativ laboratoriya mashg‘ulotlari orqali o‘quvchilarning kuzatuvchanligi, mustaqil fikrlashi, tajriba o‘tkazish malakalari hamda ilmiy dunyoqarashi rivojlanishi asoslab beriladi. Shuningdek, tabiatshunoslik fanlarida nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan uyg‘unlashtirish, o‘quvchilarning fanlarga bo‘lgan qiziqishini oshirish va ularning ijodiy salohiyatini yuzaga chiqarishda laboratoriya mashg‘ulotlarining samaradorligi ko‘rsatib beriladi.

Kalit so‘zlar: tabiatshunoslik ta’limi, kreativlik, laboratoriya mashg‘ulotlari, amaliy tajribalar, innovatsion metodlar, o‘quvchi faolligi, ijodiy fikrlash.

Bugungi kunda umumta’lim maktablarida ta’lim sifatini oshirish, o‘quvchilarning bilimlarni chuqur va ongli o‘zlashtirishini ta’minlash muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, 6-sinf o‘quvchilari uchun tabiatshunoslik fanlarini o‘qitishda ularning yosh va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda innovatsion va kreativ yondashuvlarni qo‘llash zarurati ortib bormoqda. Ushbu bosqichda o‘quvchilarda tabiat hodisalariga qiziqish kuchayadi, ularni bevosita kuzatish va tajriba orqali anglashga intilish paydo bo‘ladi.

Tabiatshunoslik fanlari o‘quvchilarda atrof-muhitni o‘rganish, tabiiy jarayonlarni tushunish va ilmiy fikrlash asoslarini shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. An’anaviy dars shakllarida nazariy bilimlar ustuvor bo‘lib, o‘quvchilarning amaliy faoliyatga jalb etilishi yetarli darajada ta’minlanmasligi mumkin. Shu sababli laboratoriya mashg‘ulotlarini kreativ tarzda tashkil etish orqali o‘quvchilarning bilish faolligini oshirish, ularni mustaqil tajriba o‘tkazishga va ijodiy fikrlashga yo‘naltirish dolzarb masalaga aylanmoqda.

Kreativ laboratoriya mashg‘ulotlari o‘quvchilarga tayyor natijalarni berishdan ko‘ra, ularni izlanishga, savol berishga va xulosalar chiqarishga undaydi. Bunday

mashg'ulotlar davomida o'quvchilar tabiat hodisalarini bevosita tajriba orqali o'rganadi, kuzatishlar olib boradi va o'z fikrlarini asoslab bayon etadi. Natijada, 6-sinf o'quvchilarida ilmiy dunyoqarash, ijodiy va mantiqiy fikrlash ko'nikmalari shakllanib, tabiatshunoslik fanlariga bo'lgan qiziqish yanada ortadi.

6-sinf o'quvchilarida tabiatshunoslik fanlarini o'qitish jarayonida laboratoriya mashg'ulotlari muhim o'rin tutadi. Ushbu yosh bosqichidagi o'quvchilar uchun bilish faoliyati asosan kuzatish, tajriba o'tkazish va bevosita faoliyat orqali amalga oshadi. Shu sababli laboratoriya mashg'ulotlarini kreativ yondashuv asosida tashkil etish o'quvchilarning fanlarga bo'lgan qiziqishini oshirish va bilimlarni mustahkamlashda samarali vosita hisoblanadi. Kreativ laboratoriya mashg'ulotlari o'quvchilarning faolligini ta'minlab, ularni oddiy ijrochidan faol tadqiqotchiga aylantiradi.

Kreativ laboratoriya mashg'ulotlarini tashkil etishda, avvalo, o'quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlari e'tiborga olinishi lozim. 6-sinf o'quvchilari tajriba jarayonida yangilikka intiladi, savollar beradi va natijalarni qiziqish bilan kuzatadi. Shu bois mashg'ulotlar quruq ko'rsatmalar asosida emas, balki muammoli vaziyatlar yaratish orqali olib borilishi maqsadga muvofiqdir. Masalan, o'simliklarning o'sishi, suvning holatlari, tuproq tarkibi yoki tirik organizmlarning moslashuvi kabi mavzular doirasida o'quvchilarga mustaqil fikrlashni talab qiladigan topshiriqlar berilishi ularning ijodiy salohiyatini rivojlantiradi.

Laboratoriya mashg'ulotlarida kreativlikni ta'minlash uchun turli innovatsion metodlardan foydalanish mumkin. "Savol-javobli tajriba", "Faraz va tekshiruv", "Kuzat-tahlil qil-xulosa chiqar" kabi yondashuvlar o'quvchilarning mantiqiy va ijodiy fikrlashini faollashtiradi. O'quvchilar tajriba boshlanishidan oldin o'z taxminlarini bildiradi, jarayon davomida kuzatishlar olib boradi va yakunda natijalarni baholaydi. Bu jarayon ularni ilmiy fikrlash asoslariga bosqichma-bosqich o'rgatadi.

Kreativ laboratoriya mashg'ulotlarining yana bir muhim jihati – o'quvchilarning mustaqilligini oshirishdir. Tajribalarni kichik guruhlarda tashkil etish orqali o'quvchilar o'zaro hamkorlikda ishlashni, vazifalarni taqsimlashni va umumiy natijaga erishishni o'rganadilar. Guruhli ish jarayonida har bir o'quvchi o'z fikrini bildirishga, boshqalarning qarashlarini tinglashga va zarur hollarda o'z xulosasini qayta ko'rib chiqishga majbur bo'ladi. Bu esa nafaqat bilimlarni mustahkamlaydi, balki ijtimoiy va kommunikativ ko'nikmalarni ham rivojlantiradi.

Tabiatshunoslik fanlari bo'yicha laboratoriya mashg'ulotlarida kundalik hayot bilan bog'liq tajribalardan foydalanish alohida ahamiyatga ega. Masalan, suvni filtrlash, havo tarkibini aniqlash, o'simliklarning suvga bo'lgan ehtiyojini kuzatish kabi

oddiy, ammo mazmunli tajribalar o'quvchilarda ilmiy qiziqishni kuchaytiradi. Bunday mashg'ulotlar orqali o'quvchilar tabiat hodisalarini real hayot bilan bog'lashni o'rganadi, bilimlarning amaliy ahamiyatini anglaydi.

Kreativ laboratoriya mashg'ulotlarini samarali tashkil etishda o'qituvchining roli muhimdir. O'qituvchi tayyor bilimlarni beruvchi emas, balki o'quvchilar faoliyatini yo'naltiruvchi va rag'batlantiruvchi shaxs sifatida namoyon bo'ladi. U o'quvchilarning savollariga to'g'ridan-to'g'ri javob berishdan ko'ra, ularni mustaqil izlanishga undashi lozim. Bu yondashuv o'quvchilarda mas'uliyat hissini kuchaytiradi va ularning o'z imkoniyatlariga bo'lgan ishonchini oshiradi.

Laboratoriya mashg'ulotlari yakunida refleksiya jarayonini tashkil etish ham muhim hisoblanadi. O'quvchilar bajarilgan tajribalar yuzasidan o'z fikrlarini bildiradi, nimani o'rganganini va qaysi jihatlar qiyinchilik tug'dirganini tahlil qiladi. Ushbu bosqich o'quvchilarning o'z faoliyatini baholash va xulosa chiqarish ko'nikmalarini shakllantiradi. Natijada, tabiatshunoslik fanlari bo'yicha bilimlar chuqurlashib, o'quvchilarning ijodiy va ilmiy tafakkuri rivojlanadi.

6-sinf o'quvchilarida tabiatshunoslik fanlari bo'yicha kreativ laboratoriya mashg'ulotlarini tashkil etish ta'lim jarayonining samaradorligini oshiruvchi muhim omillardan biridir. Bunday mashg'ulotlar o'quvchilarning fanlarga bo'lgan qiziqishini kuchaytirib, ularni faol va mustaqil bilim oluvchi shaxs sifatida shakllantiradi. Kreativ yondashuv asosida tashkil etilgan laboratoriya mashg'ulotlari o'quvchilarning kuzatuvchanligi, ijodiy va mantiqiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, laboratoriya mashg'ulotlarini muammoli vaziyatlar, guruhli ishlar va refleksiya bilan uyg'unlashtirish o'quvchilarning ilmiy dunyoqarashini shakllantirishda samarali hisoblanadi. Shu sababli tabiatshunoslik fanlarini o'qitishda kreativ laboratoriya mashg'ulotlarini keng joriy etish, ta'lim sifatini oshirish va o'quvchilarning ijodiy salohiyatini yuzaga chiqarishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullaeva M. A. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
2. Xodjayev B. X. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
3. Polat E. S. Innovatsion ta'lim metodlari. – Moskva: Akademiya, 2018.

4. Dewey J. Experience and Education. – New York: Macmillan, 1938.
5. Zokirova D. T. Tabiatshunoslik fanlarini o‘qitish metodikasi. – Toshkent: Universitet, 2021.
6. Ennis R. H. Critical and Creative Thinking in Education. – London: Routledge, 2016.